ÇAĞDAŞ SANATTA İFADE UNSURU OLARAK DİJİTAL ENSTALASYON

Gültekin AKENGİN

Prof. Dr. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bileşik Sanatlar Anabilim Dalı. gultekin.akengin@hbv.edu.tr. ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-5399-2731

Asuman AYPEK ARSLAN

Doç. Dr. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Görsel Sanatlar Bölümü. asuman.aypek@hbv.edu.tr, ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-9400-2642

Akengin A., Aypek Arslan A. "Çağdaş Sanatta İfade Unsuru Olarak Dijital Enstalasyon". Sanat Eğitimi Dergisi, 9/2 (2021 Güz): s. 129–138. doi: 10.7816/sed-09-02-04

ÖZ

Sanat yapıtı, sanatçının düş dünyasında şekillenen, izleyicinin katılımı ile devam eden bazen de teknolojik oluşumlarla süren, değişebilen, sonlanan ya da sonsuz bir süreç de varlığını sürdüren bir süreci kapsamaktadır. Dijital sanat, kavramların, teknolojinin, algı dünyasının sınırlarını zorlayarak sanat oluşumunun insanın deneyimi ile şekillenmesi, var olması olarak çağdaş sanat sürecinde yer almaktadır. Günümüzde sanatın tüm sınırları aştığını, disiplinlerarası çalışmalarla ve teknoloji kullanımı ile ilerlediği görülmektedir. Dijital teknolojideki gelişmeler, sanatçının artık tüm dünyada görülebilecek ve takdir edilebilecek bir eser yaratmasını sağlıyor. Dijital sanat, yalnızca sanatın tanımını genişletmekle kalmamış, sanatın dünyaya erişilebilirliğini de artırmıştır. Sanatçılar sonuçtan çok sürece dâhil olma eğilimindedir ve bir sanat eserinin yaratılmasına hem deneysel hem de evrimsel olarak yaklaşmaktadırlar. Enstelasyon sanatının dijitalleşen sürece uyum sağlayarak mekana özgü olarak üretilebilmesi, video enstalasyon ve performans gibi diğer çağdaş sanat türleriyle daha yakın ilişkiler kurulmasını sağlamaktadır. Enstalasyonun sanatçıya sunduğu ifade, malzeme ve strateji imkânları birçok yenilik ve orijinal çalışmanın ortaya konulmasını sağlamıştır. Dijital enstalasyon teknoloji ile bütünleşmiştir ve izleyicisine interaktif sanat deneyimi sunarak sanata doğrudan dahil olma imkanı sunmaktadır. Araştırmada, dijital enstalasyon çalışmaları ve sanatçıları incelenmiştir. Enstalasyonun dijital imkânlarla sunulması, sanatçıların ortaya koymuş oldukları üretimler ile bu durumu başarılı bir şekilde yansıttıkları ve sürecin yeniliklerle devam edeceği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çağdaş, sanat, dijital, enstalasyon

Makale Bilgisi:
Geliş: 10 Mayıs 2021 *Düzeltme: 29 Haziran 2021* *Kabul: 9 Temmuz 2021*

© 2021 sed. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

Giriş

Çağdaş sanatın çok yönlü yapısı ve günümüz teknolojisinin sanat ile çok kültürlü yaşam arasındaki ilişkiyi güçlendirmesi, sanatçının sanatını ortaya koyma biçimini ve izleyicisi ile bağ kurma biçimini de farklılaştırmıştır. Kavramsal sanat süreci ile ortaya çıkan enstalasyon, günümüzde tüm sanat disiplinlerinden destek alarak eserler üretilmesine ortam sağlamaktadır. Özellikle teknolojinin bu denli yaygınlaşması ile birlikte dijital sanat ve üretimleri, günlük yaşamın içerisinde ve sanat alanlarında daha sık rastlanan bir uygulama alanına dönüşmüştür. Geleneksel tekniklerin dijital ortama taşınmasının aksine, dijital bir görünüm olan bu tekniğin yine dijital ya da geleneksel tekniklerle kendini yeniden yorumlaması mümkün görünmektedir (Çeken ve Diğerleri, 2018).

İngilizcedeki 'install' fiilinden türeyerek 'installation' olarak kullanılmaya başlanan, Türkçedeki karşılığı da enstalasyon olan bu terim, sözcük anlamı olarak; yerine koymak, yerleştirmek, tesis etmek gibi anlamlara gelmektedir (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997).

Çağdaş sanat sürecinde ortaya çıkan enstalasyon, belirli bir alanda nesnelerin yapılandırılmasını veya "yerleştirilmesini" kapsar. Sonuçta ortaya çıkan malzeme ve mekan düzenlemesi sanat eserini içerir. Esnekliği ve üç boyutluluğu nedeniyle enstalasyon sanatı, dijital sanattaki gelişmelerin yanı sıra avangart tiyatro ve dansta kullanılan tekniklerden, mimari ve iç tasarımlardan da etkilenebilir. Dijital sanatın etkin olarak kullanımı teknolojinin sürdürülebilir gelişimi ile birlikte ilerlerken, çağdaş sanatın tüm disiplinlerinde sanatçıların eserlerinde kullanabildikleri bir alan olmuştur. Diğer taraftan dijital teknolojiler sanat alanlarında çok farklı ve yeni anlatım biçimlerinin ortaya çıkmasına da neden olmuştur.

Sanat, izleyicinin bakış açısından yazılır (Buskirk, 2003). İzleyicinin rolü tamamlayıcı bir parça olarak kabul edilebilecek kadar önemlidir ve bazen izleyiciden eserle belirli bir şekilde etkileşim kurması istenir. İzleyici olan, kişi fiziksel olarak kurulum alanına girer ve bir kombinasyondan geçer duyusal, estetik ve psikolojik deneyimler yaşar. Enstalasyon sanatının aşırı çeşitliliği, onun kökenleri, son derece farklı sanatsal ve sanatsal olmayan geleneklere kadar takip edilebilir. Çeşitli dizilimlere tepki veren izleyicinin aktif varlığı belirli bir alandaki malzeme ve nesneler (örneğin, Wunderkammern ve Kunstkammern, çılgınlıkların inşası veya merak koleksiyonları) örüntüsü olarak karşımıza çıkar. Sanatsal bir uygulama olarak enstalasyonun tanımı, avangardı gösterir. Burada fütüristlerin, konstrüktivistlerin araştırmaları görünüyor, ayrıca Dadaistler, Sürrealistler ve Bauhaus'un deneyimleri de çok önemlidir (Saaze, 2009). Bu nedenle enstalasyonun tarihi, sanat gelişmeleri bağlamında görülmelidir yirminci yüzyıl boyunca: El Lissitzky'nin yaratıcı faaliyetleri, 1920'lerde Kurt Schwitters ve Marcel Duchamp, çevre sanatı 1950'lerin sonlarında yaşananlar ve minimal sanat, kavramsalcılık, 1960'lar. 1970'lerde ve 1980'lerde farklı biçimlerde bir patlama yaşandı (Jadzinska, 2010). Yerleştirme sanatının, 1990'larda ise daha geniş yayılımını ve kabulünü görüyoruz. Enstalasyonlar düşüncemizin bir formülasyonu olarak postmodern söylemin bir parçası haline gelmiştir. (Moran, 2003). Enstalasyon, mekân içinde ve mekandan bağımsız olarak iki grupta ele alınmaktadır. 1980'den itibaren ise enstalasyon sanatı örneklerine, doğal malzemelerin yanında dijital destek unsurları olarak video, ses, bilgisayar, internet gibi araç ve ortamlar da dahil olmuştur.

Enstalasyon sanatı, geleneksel ve yerleşik sanatsal görüşleri reddeder, anlamsal yorumlamalar, mekânsal ilişkiler ön plandadır. Duchamp'ın düşüncesine göre, fiziksel nesne değil önemli olan işin nitelikleri, işin içine gömülü fikirler dikkate alınmalıdır. Böylece malzeme, yaşamın temel ve yeri doldurulamaz öğesi olmaktan çıkmıştır. Artık herhangi bir malzemeden bir sanat eseri yapılabilir (örneğin, yağ, buz, çim veya yiyecek) veya ses, ışık veya koku gibi maddi olmayan unsurları kullanma gündeme gelir. Burada nesnenin eserdeki yeri de değişime uğrar.

Alışıla gelen sanat üretim biçimlerinden farklı içerik ve anlayışa sahip olan enstalasyon, karmaşık bir yapıyı da barındırır. Enstalasyon sanatının malzemesi mekân olabileceği gibi her türlü görsel ve dijital materyal, kavram ve insan olabilir. İzleyicisinde ilgi, hayranlık, sorgulama, eleştirme, acıma, bazen de tiksinme gibi duygular meydana getirerek sanatçının üzerinde durduğu kavram için farkındalık yaratılmasına neden olabilir. Sanatçı ve izleyici arasında anlamlı bir ilişki kurulurken, mekân da bu ilişkinin destekleyicisi olur ve mekan içerisine katılan eser, mekandan bağımsız düşünülmeden onunla bütünleşir. Enstalasyonun, diğer sanat alanlarından farkı izleyicinin yorumu ve esere dahil olmasıdır. (Bishop, 2005). Çalışmada literatür taraması ve görsel kaynaklar ile çağdaş sanatta dijital teknolojinin gelişimi ve dijital enstelasyonun gelişim süreci, günümüz örnekleri üzerinden incelenmiştir.

Dijital Sanat

Dijital sanat, bilgisayar tabanlı dijital kodlamaya veya bilgilerin ortak bir ikili kodda farklı biçimlerde (metin, sayı, görüntü, ses) elektronik olarak depolanmasına ve işlenmesine dayanan sanatı ifade eder. Sanat yapımının bilgisayar tabanlı dijital kodlamayı içerme yolları son derece çeşitlidir. Dijital bir fotoğraf, "canlı" bir sahneden bir dijital kamera ile yakalanan veya geleneksel bir selüloit fotoğraftan bir tarayıcı ile yakalanan, manipüle edilmiş bir görsel bilgi örneğinin ürünü olabilir. Müzik kaydedilebilir ve daha sonra dijital olarak manipüle edilebilir veya özel bilgisayar yazılımı ile dijital olarak oluşturulabilir. Dijital sanat" teknolojik sanatları tanımlar ve akışkan sınırları terminolojinin birçok olası yorumunu sunar (Vanrel ve Ariance, 2007). Terimin kendisi zaman içinde gelişmiştir ve 1960'lar-90'larda bilgisayar sanatı, multimedya sanatı ve siber sanat standart iken, World Wide Web'in yükselişi, dilde bir kayma ile sonuçlanan bir bağlantı katmanı ekledi. Bu nedenle, bazı nüanslarla birbirinin yerine kullanılabilen dijital sanat ve yeni medya terimlerini tercih edilir oldu. Sanat tarihçileri genellikle dijital sanatı ikiye ayırır: nesne yönelimli sanat eserleri ve süreç yönelimli görseller. İlk senaryoda, dijital teknolojiler bir amaca yönelik bir araçtır ve resimler, fotoğraflar, baskılar ve heykeller gibi geleneksel nesnelerin yaratılması için bir araç olarak işlev görür. İkinci durumda, teknolojinin kendisi sondur ve sanatçılar bu yeni ortamın özüne ilişkin olasılıkları keşfederler (Altshuler, 2005). Bu tanımlar ışığında, dijital ortamla bağlantılı mevcut uygulamalar, videolar, animasyonlar ve hareketli görüntü, gerçekliğin sorgulanması için en bariz sahneyi oluşturuyor. Bu teknoloji, bir olayın hem uzayda hem de zamanda tam olarak kaydedilmesine izin verirken, aynı anda montaj ve dönüşümü ile ilgilenir. Hareketli görüntü genellikle sanal gerçekliğin ve sürükleyici ortamların geliştirilmesi için ayrıcalıklı bir ortamdır ve bu, yerleştirme sanatıyla olan yakın ilişkisini açıklar. Videoyla çalışan dijital sanatçılara örnek olarak Pipilotti Rist, Ryoji Ikeda, Yoshi Sodeoka, Toni Dove ve Jacques Perconte verilebilir. Dijital sanat hızla toplumumuzda saygın bir sanat biçimi haline geliyor. Geleneksel sanat biçimleri kavramından türetilmiştir, ancak yeni teknolojinin bileşenlerine sahiptir. Yalnızca farklı dijital sanat biçimlerini sergilemeye adanmış müzeler bile vardır (Laurenson, 2006).

Dijital olarak aktarılan görüntüler her zaman kopyalanabilir ve bu nedenle bir sanatçı, sanatsal içeriği dijital görüntüler aracılığıyla aktarmayı amaçladığında, ya görüntülerinin kaçınılmaz çokluğunu kabul etmeli ya da ortamın eğilimine direnmeli ve bir şekilde eserin sunumdaki tekilliğini belirlemelidir. Dijital sanatla ilgili bir endişe, üretiminin geleneksel olarak sanat yapımında yer alan hem manuel hem de bilişsel birçok görevin bilgisayar otomasyonuna dayanmasıdır. Bilgisayar otomasyonuyla elde edilen etkiler, geleneksel "uygulamalı" sanatsal yöntemlerle elde edilenlerle aynı şekilde değerlendirilemez. Bu nedenle, takdirimizin koşullarının dijital çağda ayarlanması gerekiyor. Bu, dijital medyayı sanatsal medya olarak anlamlandırabildiğimiz sürece, ortama dayalı takdirin devam eden ilgisi ile kesinlikle uyumludur (Binkley 1998).

Dijital teknolojiler, sanatçıların dünyayı nasıl gördüğünü değiştiriyor. Teknoloji, sanatçıların konseptini daha önce hiç olmadığı kadar görselleştirmeye izin veren bir boya fırçasına benzer bir araçtır. Sanatçılar daha geleneksel yöntemlerle mümkün olmayan enstalasyonları dijital olarak oluşturabiliyorlar.

Birçok çağdaş sanatçı ve tasarımcı, bilgisayara sanatsal bir araç olarak bakıyor ve kendi dijital kurulumlarını yapıyor. Sergileri ziyaret etmenin yanı sıra, kalıcı etkileşimli enstalasyonların olduğu dijital sanat için özel olarak oluşturulmuş müzelere Japonya, Tokyo'daki Dijital Sanat Müzesi - Mori: dünyanın ilk dijital sanat müzesi ilan edilen teamLab Borderless örnek verilebilir.

Görsel 1. Rafael Lozano-Hemmer, "1984x1984, Shadow Box 10", 2015
https://lozanohemmer.com/showimage_emb.php.proj=1984x1984&img=basel_2016&idproj=298&type=artwork

Artan sayıda sanatçının teknolojiyi kullanması ve sanat ve teknoloji arasında farklı türde işbirliklerine olanak tanıyan farklı araç ve teknolojilerin ortaya çıkmasıyla, sanat ve teknolojinin kesiştiği noktada çeşitli yeni sanat türleri ve türleri görüyoruz. Örnek olarak dijital sanat, bilgisayar sanatı, internet sanatı, yazılıma bağlı sanat, dijital etkileşimli sanat, üretken sanat, interaktif sanat enstalasyonları vb. bu konuda bahsedilebicek sadece birkaçıdır (Buskirk, 2003).

Çağdaş Sanat Sürecinde Dijital Enstalasyon

Dijital teknoloji ve sanatsal ifade artık ayrılmaz bir şekilde iç içe geçmiş durumda. Sanat, bilgisayar ve tasarımın bu heyecan verici entegrasyonu, sanat, matematik, bilim ve teknoloji arasındaki mükemmel bir sinerji ile mümkün olmuştur. Dijital sanatçılar ve dijital tasarımcılar için temel zorluk, dijital araçları kullanarak izleyicinin duygularına gerçekten dokunan ve akıllarını meşgul eden unutulmaz görüntüler yaratmaktır. Performanslar gibi, dijital enstalasyon sanatı da sürükleyici bir sanat ortamıdır. Dijital enstalasyonlar, çevrelerini dönüştüren ve izleyicilerin mekan algılarını değiştiren üç boyutlu yapılardır. Genellikle büyük ölçekli ve anlatılmak istenilen kavrama özeldirler ve sanatçıların herhangi bir alanı özelleştirilmiş, etkileşimli bir ortama dönüştürmelerini sağlar.

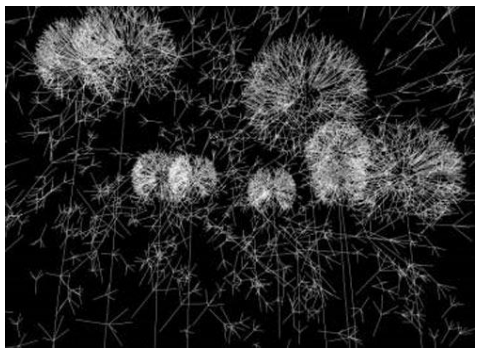
Etkileşimli sanat "sanatın amacına ulaşmasını sağlayacak şekilde izleyiciyi içeren bir sanat biçimi" olarak tanımlanmaktadır (Lopes, 2001). Bazı etkileşimli sanat enstalasyonları bunu, gözlemcinin ya da ziyaretçinin onların içinde, üzerinde ve çevresinde "yürümesine" izin vererek başarır; bazıları ise sanatçıdan ya da izleyicilerden sanat eserinin bir parçası olmalarını ister". Edmonds'un (2011) tanımladığı gibi, "etkileşimli sanat, hareket eden ve konuşan insanlar gibi dış uyaranlara tepki olarak dinamik davranışıyla ayırt edilir". İzleyici katılımı sanat eserinin ayrılmaz bir parçası olduğunda sanat etkileşimli hale gelir. İzleyici davranışı, sanat eserinin kendisinin değişmesine neden olabilir. Etkileşimli sanat yaparken sanatçı, yalnızca sanat eserinin bir gözlemciye nasıl görüneceğini veya kulağa nasıl geleceğini düşünmekle kalmaz, aynı zamanda izleyiciyle etkileşim biçimi de özünün önemli bir parçasıdır.

Görsel 2-3-4. teamLabExhibition view, MORI Building Digital Art Museum: teamLab Borderless, 2018
https://www.kyushuandtokyo.org/spot_183/

Uluslararası kültürlerdeki değişiklikler, yeni sanatsal formların üretilmesine yol açtı. Sanat o zamana kadar ulaşamadığı yerlere ve sosyal alanlara ulaştı. İzleyicinin meydana gelen esere 'daldırılması' tüm duyularını kullanması istendi. farklı disiplinler ve alanlarda, sanatın açık bir biçimi olarak enstalasyon doğdu (Oliveira vd, 1997). Seçilmiş ilişkiler öğelerin, kavramların, anlamların ve duyusal deneyimin ardışık gerçekleşmelerdeki yeni yorumlara uğrayan zihinsel ve yapısal sistem oluştu.

Enstalasyon sanatı, izleticisinde çok çeşitli duygular yaratabilir. Estetik beğeninin dışında izleyicisine toplumsal olaylara karşı farklı bakış açıları sunar. Konusu güncel yaşantılar olabileceği gibi ruhsal duyumlarda farkındalık yaratmakta olabilir. Enstalasyon gibi dijital enstalasyonlarda farklı sanat disiplinlerini kullanır.

Görsel 5. Couchot Edmont/Bret Michel, "I Sow to the Four Winds" 1990
https://www.dataisnature.com/?p=285

Dijital enstalasyonlar, gelenekleri ve rutinleri baltalar. Genellikle ilk görünüm, nesnenin tek biçimi değildir. Nesneler veya özneler, nesnenin zamanla geçirdiği süreçler önemlidir. Dijital enstalasyon sanatının birçok eseri, zamansallık fikrini ifade eder, malzeme, bir süreci gözlemlemek için bir araç haline gelir. Sanatçı, istenilen ifadeyi elde etmek için eseri veya eserini değiştirebilir.

Görsel 6-7. https://www.teamlab.art/e/cubicshower_shanghai/, https://borderless.teamlab.art/ew/crystalworld/

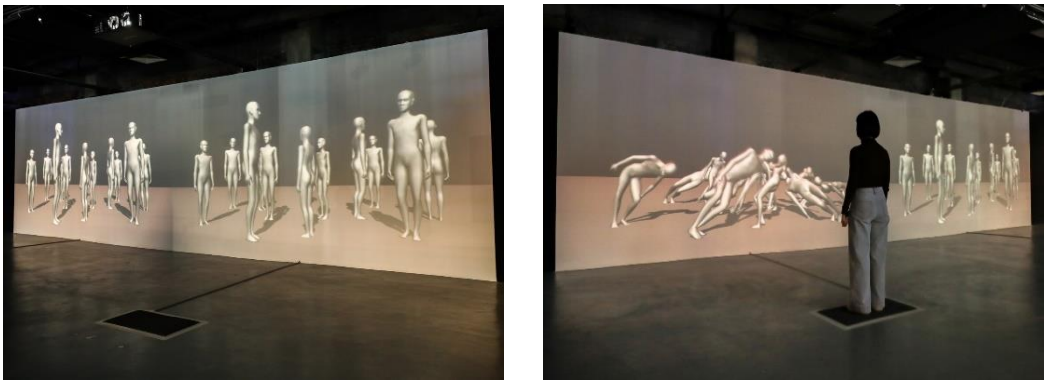

Görsel 8. teamLab, Digital Installation, " Non-Objective Space, 2021
https://planets.teamlab.art/tokyo/ew/reversiblerotation_nonobjective/

Dijital sanat enstalasyonları, izleyicilere sanat eserine aktif olarak katılmaları için yeni fırsatlar sunuyor. Sanatçılar ve tasarımcılar, izleyici veya "kullanıcı" ile dijital boyut arasındaki "gerçek-sanal" sınırla oynama fırsatına sahiptir. Dokunma, fiziksel katılım ve sosyal etkileşim temel nitelikler haline gelir. teamLab, dijital teknoloji kullanılarak yaratılan sanat, aynı alanda bulunan insanlar arasındaki ilişkileri değiştirme yeteneğine sahip diyor. Şimdiye kadar sanatın çoğunluğu için diğer izleyicilerin varlığı bir engel oluşturmuştu. Ancak dijital teknoloji kullanılarak yapılan bir sanat eseri, ziyaretçilerin varlığına veya davranışlarına göre değiştiğinde, sanat eseri ile ziyaretçi arasındaki sınırların bulanıklaşmasına neden olur. Bu durumda ziyaretçi sanat eserinin bir parçası olur.

Sanatçının sanat eseriyle kişisel etkileşimi, ona izleyici etkileşimi hakkında fikir verebilir ve sanat eserinin gelecekteki değişiklikleri veya modifikasyonları için geri bildirim sağlayabilir (Kaye, 2007). Ancak bu, dijital interaktif sanat enstalasyonunda aranan bir etkileşim değildir, çünkü sanat eserinin asıl etkileşiminin sanatçının kendisinden ziyade izleyicisiyle olması gerekir. Son yıllarda sanat eserlerinde ve izleyici etkileşiminde dijital teknolojinin yaygın kullanımı bize tüm dijital sanatların etkileşimli olduğu ya da diğer yandan tüm etkileşimli sanatların dijital olduğu izlenimini veriyor. Örnek olarak Gregory Lasserre'in eserlerini verebiliriz.

Enstalasyon Sanatı bağlamında, sanat üretiminde öncü olarak görülen sanatçılar arasında Marcel Duchamp, Lissitzky, Alan Kaprov, Tracy Emin, Nam Jun Paik, Joseph Koshut sayılabilir. Enstalasyon sanatının hibrit bir alan olması, farklı sanat akımlarının öncülerinin Enstalasyon sanatı bağlamında da işler üretmesine kapı açmıştır. "Dünyanın en baskın sanat formlarından biri haline gelen enstalasyon, 20. yy'da sanatta oluşan çeşitlilik ve birikimin yanı sıra hayatın ve toplumun karmaşasını dile getirebilen en iyi anlatım biçimi olmuştur" (Osborne, 2011).

Görsel 9-10. Jeffrey Shaw, "Enghien-les-Bains", France, 2019
https://www.jeffreyshawcompendium.com/portfolio/fall-again-fall-better-2/

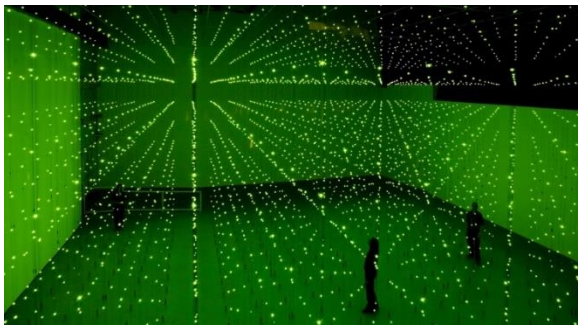

Görsel 11. Shih-Chieh Huang, "Nocturne", 2011
https://www.designboom.com/art/shih-chieh-huang-incubate-exhibition-feldman-gallery-/

İzleyicinin çevre ile ilişkisi ve çevre algısı olmadan var olmayışı estetik değeri yaratan, algılanan ile algılayan arasındaki ilişkinin niteliğidir. "Bu doğrultuda algılama sürecinin doğasında izleyici ile nesne arasındaki ilişki ve hareket bulunduğunu varsayar ki bu aynı zamanda da anlamın üretimidir. İnsan her algılamada mekana hâkim olmakta ve kendi dünyasını yeniden yaratmaktadır. Bu bağlamda, estetik anlam yaratan ve anlamla sonlanan algıdır. Bu anlam her zaman, zaman ve mekân içinde yaşamakla ilgilidir. Bu durumda da mekân sanata adanmış bir alan haline gelmektedir" (Ögel, 1977).

Dijital enstalasyonlar, 3 boyutlu yapıları nedeniyle heykellerle yakından ilişkilidir, ancak izleyiciyle ilişkilerinde yeni bir tipoloji sunar. Çoğunlukla, bu tür sanat eserleri etkileşimli olabilir - yani ziyaretçilerin girdilerine (örneğin vücut hareketleri, sesler, dokunma) yanıt verir. Alternatif olarak, bu sanat eserleri, izleyicilere yeni bir mekânsal çevre sunarak veya çevrelerinin doğasını değiştirerek sürükleyici olabilir. Sanal gerçeklik (VR) ve artırılmış gerçeklik (AR), bu tür bir deneyimi destekleyen teknolojilerin tipik örnekleridir (Wharton ve Molotch, 2009). Bununla birlikte, bu kurulumlar pahalı malzeme, lojistik, hesaplama ve mimari planlama gerektirir. Nihayetinde, bu sanat formu

artık müzelere, kurumsal ve kamusal alanlara uygun hale geldi ve insanların ortamı tamamen deneyimlemeleri için geniş alanlar ve altyapılar sunuyor. Kurulumların tasarımında önde gelen sanatçılar arasında Team Lab, Rafael Lozano-Hemmer, Michel Bret ve Edmond Couchot yer almaktadır (Rosenthal, 2003). Günümüz dijital çağında fiziksel uzam ile bağlantılı olan enstalasyon eserleri, sanal gerçeklikle iç içe girebilmekte, etkileşimli bir ortam yaratabilmektedir. Bu konudaki önemli sanatçılar arasında video enstalasyonlarıyla Jeffrey Shaw, plastik perde, şişe gibi materyallerle kurduğu ortamları elektronik aletlerle harekete geçiren Shih-Chieh Huang, baskı ve enstalasyonu bir araya getiren Ian Haig, geleneksel resim ile dijital ortamları harmanlayan Jeremy Gardiner, LED ışıklarla şaşırtıcı enstalasyonlar yapan Erwin Redl ve ülkemizden Refik Anadol gibi isimler sayılabilmektedir.

Görsel 12. Erwin Redl, "Matrix II", 2000-2011
https://manpodcast.com/portfolio/no-106-erwin-redl-john-marciari/

Görsel 13-14. Refik Anadol, "Machine Memoirs: Space", İstanbul, 2021
https://refikanadol.com/about

Dijital enstalasyon sanatı, son yarım yüzyılda görsel sanatlardaki en önemli ve kışkırtıcı gelişmelerden biridir ve sanatçıların ve çağdaş müzelerin temel odak noktası haline gelmiştir. Dijital enstalasyon eserleri ampirik araştırmacı ya da sanatla ilgilenen psikologlar için de özellikle ilgi çekicidir (Vanrell, Ariannes, 2007). Sanatın duygusal olarak hareket etme ve kavramsal olarak izleyiciye meydan okuma becerisine, ortamda yaratılan duygu durum dönüşümlerine ve bu sanat deneyiminin insanın ruhsal durumuna etkileri de araştırma konusu olabilmektedir. Dijital enstalasyonlar aynı zamanda, ortamın aynı yönlerine ve ortaya çıkarabileceği tepkilere dayanan anlayışına ve değerlendirmesine yönelik belirli zorluklar da ortaya koymaktadır. Yerleştirme parçaları genellikle bir tür hedonik yargı (güzel ya da hoş bir nesnedir) veya mimetik tanımlama (x'in bir resmidir) içeren geleneksel değerlendirmeleri caydırır. Bunun yerine, ziyaretçinin mekân ve sanat eseri öğelerinin yan yana gelmesini ve çoğu zaman bu tür tepkilerdeki belirsizlik veya karışıklığın yanı sıra duygular, bedensel duyumlar üzerindeki yansımalarını düşünmesini gerektirir. Bu yönlerin sanat eserlerinin merkezi olduğu ve belki de onların zevkinin anahtarı olduğu tartışılmaktadır. Özellikle sınırlı sanat bilgisine sahip izleyiciler için, bu deneyimler diğer konsept odaklı sanatlarda olduğu gibi memnuniyetsizliğe yol açabilir (Jadzińska, 2010) ve hatta bireylerin çağdaş müzeleri ziyaret etmemelerinin veya çağdaş sanattan hoşlanmamalarının ana nedeni olarak da gösterilebilir. Bu aynı zamanda, bireylerin pragmatik, eğitimsel ve küratöryel kararlar için kilit öneme sahip dijital yerleştirmelere nasıl ve neden tepki verdiklerini daha iyi anlayan müze yöneticilerinin yanı sıra eleştirmenler için de bir belirsizlik yaratabilir. Belirli tepkilerin nasıl az ya da çok takdire yol açabileceğini, hatta izleyicilerin bu tür sanatlara verebileceği tepkilerin öngörüsünü sanatçının da izleyici ile eserinin karşılaşması sonucunda deneyimleyebileceğini söylemek mümkündür.

Sonuç

Çağdaş sanat sürecinde digital teknolojilerin ilerlemesi ile birlikte enstelasyonlarında dijital dönüşümü çalışma kapsamında incelenmiştir. Günlük yaşamda birçok farklı şeyden ilham alabilir ve görsel zevk alabiliriz. Ancak sanat, temel ve yeri doldurulamaz bir kaynaktır. Kültürel ve sosyal değişimler, dinamik teknolojik dönüşümler ve yaşamın tüm alanlarında olağanüstü bir değişim hızı, yeni yollara ve uygulamalara yol açmıştır. Çevremizdeki her şey gibi sanat da değişen gerçekliğe ve dijital devrime yanıt vermek için değişiyor ve gelişiyor. Şu anda bu alandaki en modern eserler, yerleştirme sanatının en yeni ve en yenilikçi biçimi olan etkileşimli dijital yerleştirmeler olduğu düşünülmektedir.

Dijital enstalasyonların, izleyicilere sanat eserine aktif olarak katılmaları için yeni fırsatlar sunduğu ve geleneksel sanat eserlerine alternatif uygulama alanı olduğu sonucuna varılmıştır. Sanatçılar ve tasarımcılar, izleyici veya "kullanıcı" ile dijital boyut arasındaki "gerçek-sanal" sınırla oynama fırsatına sahiptir. Dokunma, fiziksel katılım ve sosyal etkileşim, sanatın ana "deneyim" biçimleridir. Dijital enstalasyon sanatçıyı sanat piyasasının kısıtlamalarından kurtarır ve sanatçısının parasal değerle değil de anlamsal deneyimlere odaklanmasına fırsat verir. İzleyicinin öznel deneyimi ve algısı, sanatçılar tarafından kullanılan en önemli unsurlardan biri haline gelmiştir. Malzemenin biçimini ve seçimini tanımlayan sınırların olmaması sayesinde, sanatçının konseptine vurgu yapılır. Yeni bir nesne üretilir veya etkileşimle tamamlanan, sanatçının yarattığı yeni bir durum izleyicinin kendi deneyiminden oluşur. Çağdaş sanat sürecinde gelişen teknoloji ile birlikte üretim yöntemlerindeki değişimin sanatçıların çoklu disiplinler yaklaşımını benimsemesine, izleyicinin de sanat eserine dâhil olmasına neden olduğu belirlenmiştir. Dijital enstelasyon eserlerinin izleyici ile buluşma ortamlarının ve kalıcı olarak sergilenmesi için müzelerin arttırılması gerekmektedir.

Kaynaklar

Altshuler, B. (2005). 'Collecting the New: A Historical Introduction', in Altshuler, B. (ed.) Collecting the New, Princeton and Oxford: Princeton University Press, pp. 1-13.

Binkley Timothy. (1998), "Digital Media", in Encyclopedia of Aesthetics, M. Kelly (ed.), New York: Oxford University Press.

Bishop, C. (2005). Installation Art. A Critical History, London: Tate Publishers.

Buskirk, M. (2003). The Contingent Object of Contemporary Art. Cambridge, Mass., London: The MiT Press.

Çeken Birsen, Çiçekli Kübra, Ersan Merve. (2018). "Dijitalden Doğan İllüstrasyon Tekniği Low Poly". Sanat Eğitimi Dergisi, Cilt 6, Sayı 2, Sayfa 167-179). doi: 10.7816sed-06-02-05

Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi. (1997). Yapı Endüstrisi Merkezi Yayınları. İstanbul.

Edmonds, E. (2011). Interactive Art. In L. Candy & E. Edmonds (Eds.), Interacting: Art, Research and the Creative Practitioner. (pp. 18–32). Faringdon: Libri Publishing Ltd.

Jadzińska, M. (2010). Authenticity in Installation Art, PhD dissertation, Polish Academy of Sciences, Warsaw.

Lopes, Dominic McIver. (2001), "The Ontology of Interactive Art", Journal of Aesthetic Education, 35(4): 65–81.

Laurenson, P. (2006). 'Authenticity, Change and Loss in the Conservation of Time-Based Media İnstallations', Tate papers, Autumn.

Kaye, N. (2007). Multi-Media: Video, Installation, Performance. New York.: Routledge

Moran, L. (2003). What is Installation Art, What is Series, Press of Irish Modern Art Museum.

Oliveira, Nicolas de, Petry Michael, Nicola, Oxley. (1997). İnstallatıon Art, Thames and Hudson Ltd. London.

Osborne, P. (2011). "Installation, Performance, or What?", Oxford Art Journal, 24: 147-154.

Ögel, S, (1977), Çevresel Sanat, İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları.

Rosenthal, M. (2003). Understanding Installation Art. Prestel Publishing: New York.

Saaze, V. Van. (2009). Doing Artworks. A Study into the Presentation and Conservation of Installation Artworks, Ph.D. Thesis, Maastricht University and Netherlands Institute for Cultural Heritage.

Vanrell, V., Ariannes, A. (2007). 'Videoarte: La Evolucion Tecnologica. Nuevos Retos Para la Conservacion. Reflexiones Sobre la Coleccion de Videoarte del MNCARS', 8th Conference of Contemporary Art of the Spanish Group of The IIC (GEIIC), Madrid: Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofia, pp. 109-110.

Wharton, G. and Molotch, H. (2009). 'The Challenge of İnstallation Art', in Bracker, A. and Richmond, A. (eds.) Conservation: Principles, Dilemmas and Uncomfortable Truths, Oxford: Elsevier. Butterworth-Heinemann.

Görsel Kaynaklar

https://lozanohemmer.com/showimage_emb.php.proj=1984x1984&img=basel_2016&idproj=298&type=artwork
https://www.kyushuandtokyo.org/spot_183/
https://www.dataisnature.com/?p=285
https://www.teamlab.art/e/cubicshower_shanghai/,
https://borderless.teamlab.art/ew/crystalworld/
https://planets.teamlab.art/tokyo/ew/reversiblerotation_nonobjective/
https://www.jeffreyshawcompendium.com/portfolio/fall-again-fall-better-2/
https://www.designboom.com/art/shih-chieh-huang-incubate-exhibition-feldman-gallery-/
https://manpodcast.com/portfolio/no-106-erwin-redl-john-marciari/
https://refikanadol.com/about

DIGITAL INSTALLATION AS AN ELEMENT OF EXPRESSION IN CONTEMPORARY ART

Abstract

A work of art includes a process that is shaped in the artist's dream world, continues with the participation of the audience, and sometimes continues with technological formations, can change, terminate or continue its existence in an endless process. Digital art takes place in the contemporary art process as the formation of art by human experience by pushing the boundaries of concepts, technology and the world of perception. Art has crossed all borders because it is one of the few things that the viewer can only define meaning. Advances in digital technology allow the artist to create a work that can now be seen and appreciated all over the world. Digital art has not only broadened the definition of art, but also increased the accessibility of art to the world. Artists tend to be more involved in the process than the outcome, and approach the creation of a work of art both experimentally and evolutionarily – something that's especially true for digital artists. The site-specific production of the installation enables the installation to be more closely related to other contemporary art forms such as video installation and performance. The expression, material and strategy possibilities offered by the installation to the artist have enabled many innovations and original works to be revealed. Digital installation is integrated with technology and offers its audience the opportunity to be directly involved in art by offering an interactive art experience. In this research, it has been concluded that the digitalization in art and the presentation of installation with digital opportunities, the artists successfully reflect this situation with their productions and the process will continue with innovations.

Keywords: Contemporary, art, digital, installation